

ΔΙΟΤΙΜΑ

Τὸ ὄνομα μιᾶς γυναίκας ἀναφέρεται εἰς τὸν κύκλον τῶν συμποτῶν οἱ ὁποῖοι ἐώρταζαν τὴν δραματικὴν νίκην τοῦ Ἀγάθωνος. Ἐνα ὄνομα ποῦ ἀφίνει πολλὴν γοητείαν καὶ μυστήριον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγινώσκοντος τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος. *Διοτίμα*, ἡ *Μαντινικὴ ξένη*. Ἐνα θεοσύνθετον ὄνομα ποῦ πλαισιώνει τὴν ἔννοιαν τῆς τελείας καὶ ἐμπνευσμένης ψυχῆς. Λόγια ἀπὸ τὰ πειρὸ μεγάλα, τὰ πειρὸ ἔνθεα ποῦ ἐλέχθησαν ποτὲ εἰς ὁμιλίαν ἀνθρώπων ἀποδίδονται εἰς αὐτήν¹. Μιὰ γυναῖκα, λέγει, ἡ ὁποία ἦτο σοφὴ καὶ εἰς τὸν ἔρωτα καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ καὶ εἶχεν ἀκόμα δύναμιν μαντικὴν καὶ προφητικὴν. Ποιὸς δὲν σκανδαλίζεται νὰ ξεύρη κάτι περισσότερον διὰ τὴν σοφὴν αὐτὴν ξένην τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδεται ἡ λεπτοτέρα καὶ τελειότερα ἀνάλυσις τῆς ἐρωτικῆς συγκινήσεως; Καί, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ξεύρη—δὲν ἀναφέρεται πούθεν ἄλλοῦ αὐτὴ ἡ γυναῖκα— πῶς νὰ μὴ παρασυρθῇ εἰς ὑποκειμενικὴν γνωριμίαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων δίδει τόσον σπουδαῖον ῥόλον εἰς τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου του;

¹ Οἱ μετέχοντες εἰς τὸ Συμπόσιον τοῦ Ἀγάθωνος ἐγκωμιάζουσαν, ὁ καθεὶς ὅπως ξεύρει καὶ ὅπως αἰσθάνεται, τὸν ἔρωτα. Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ Σωκράτους, αὐτὸς ὑποκρίνεται ὅτι ὅσα θὰ εἰπῇ ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ θέμα τὰ ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὴν Διοτίμαν.

Ἡ κριτικὴ ἔρευνα ἀραδειάζει μὲ ὅλην τὴν εὐσυνειδησίαν γνώμας καὶ ἀντιλογίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορικότητα τοῦ προσώπου τῆς Διοτίμας καὶ τὴν συμβολικὴν σημασίαν του εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς ἔρωτικῆς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος. Ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ ἐξακριβωθῇ ἐὰν εἶναι πραγματικὸν πρόσωπον ἢ Διοτίμα οὔτε νὰ καθορισθῇ μὲ ἀπόλυτον ἀντικειμενικότητα τί συμβολίζει καὶ ποῖον στάδιον ψυχικῆς ἐξελίξεως ἀντιπροσωπεύει ὁ ἀνθρώπινος αὐτὸς τύπος. Ὁ ἀναγνώστης ἐν τούτοις, ὅστις θέλγεται καὶ συγκινεῖται ἀπὸ τὴν λεπτομέρειαν αὐτὴν, ὅτι *γυναῖκα* ἔχει τὸν τελευταῖον λόγον προκειμένου νὰ ἐξετάσθῃ τὸ θειότερον τῆς ψυχῆς πάθος, εἴμπορεῖ νὰ εὐφράνη τὴν φαντασίαν του μὲ μίαν ἰδανικὴν Διοτίμαν· εἴμπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ, μὲ μίαν ἀτομικὴν του δημιουργίαν τῆς γυναίκας πού ὀλοκληρῶνει μὲ βαθεῖαν γνώσιν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ μὲ θείαν ἐνόρασιν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἔρωτος. Δὲν θὰ εἶναι βεβαίως τὸ δημιουργημά του παρὰ παιγνίδισμα τῆς φαντασίας, ἀλλὰ θὰ συντελέσῃ ὥστε νὰ αισθανθῇ ὁ ἴδιος πλήρη καὶ προσωπικὴν συγκίνησιν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Πλατωνικοῦ ἔργου. Ἄλλως τε καὶ ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ πεισθῇ εἰς μίαν δεδομένην λύσιν τὴν ὁποίαν προσφέρει ἡ κριτικὴ διὰ τὴν σημασίαν τῆς ἀναμειξέως τοῦ προσώπου αὐτοῦ εἰς τὴν περὶ ἔρωτος συζήτησιν, δὲν τὸ κατορθώνει εὐκόλα.

Κάτι τὸν βιάζει, τὸν παρασύρει νὰ τὴν συνθέσῃ εἰς τὴν φαντασίαν του, νὰ τὴν πιστεύσῃ ὡς πραγματικὴν, νὰ τὴν γνωρίσῃ μὲ κάποιαν μυστικὴν αἴσθησιν τὴν γυναῖκα αὐτὴν, ἢ ὁποία ὠδηγημένη ἀπὸ νοῦν καὶ ὑπεραίσθησιν ἐλέγχει καὶ διδάσκει εἰς τὰ ἔρωτικά. Ἴσως γίνεται αὐτό, διότι ὁ σημερινὸς ἀναγνώστης εἶναι πολὺ ἐξοικειωμένος μὲ τὴν ἐντύπωσιν τῆς φωτισμένης γυναίκας ἢ ὁποία εἴμπορεῖ ὄχι μόνον νὰ καταλαβαίνει πολὺ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμιλῇ σοφὰ δι' ἓνα οἶονδῆποτε ζήτημα. Δι' αὐτὸν εἶναι γεγονὸς ἢ σοφὴ γυναῖκα ἢ ὁποία ἀναλύει μὲ λεπτοτάτην παρατήρησιν ψυχικὰ γεγονότα, ὥστε νὰ μὴ ζητῇ ὁ νοῦς του φιλοσοφικὸν συμβολισμόν εἰς τὴν Διοτίμαν τοῦ Πλάτωνος. Διὰ τοῦτο, καὶ ἂν ἀκόμα διαβάξῃ τὸ Συμπόσιον μὲ κριτικὸν

βοήθημα, διατάζει ν' ἀφίση τὴν γοητευτικὴν φαντασίαν τῆς ὑπαρκτῆς Διοτίμας. Προσπαθεῖ ἀπὸ τὸ κείμενον κάτι νὰ συλλάβῃ πού νὰ ἐνισχύῃ αὐτὴν τὴν φαντασίαν, κάτι νὰ διαισθανθῇ ἀπὸ τὰ λόγια τῆς διὰ τὴν πραγματικὴν ζωὴν τῆς. Καὶ ἀφοῦ, ἀναλόγως μὲ τὰς ψυχικὰς του κλίσεις, διακρίνῃ τὸ βάθος τῆς ζωῆς πού ὑποκρύπτεται εἰς τὴν πλατωνικὴν θεωρίαν τοῦ ἔρωτος, τότε ξεχνᾷ ἐντελῶς νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς σοφοὺς τί εἶναι ἡ Διοτίμα, πού ὀμιλεῖ εἰς πλάγιον λόγον κατὰ τὸ συμπόσιον τοῦ Ἀγάθωνος, καὶ ἀκούει ἀπ' εὐθείας μίαν πραγματικὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία ἔζησεν εἰς ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Χαίρεται μὲ τὴν φαντασίαν του μίαν Διοτίμαν ἑξωτικὴν καὶ σοφὴν πού ἔλαμπεν εἰς τὶς συντροφιαῖς τῶν διανοουμένων Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς τῆς, πού ἔκαμνε πραγματικὴν συνομιλίαν μὲ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς φιλομαθεῖς, πού ἐγένετο μὲ τὴν γυναικειάν τῆς διαισθαντικότητα καὶ μὲ τὸν φωτεινόν τῆς νοῦν ἀληθινὴ αὐθεντία εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἔρωτος.

Αὐτὴ λοιπόν, ἡ ὑπαρκτὴ Διοτίμα, δὲν εἶναι μόνον μάντισσα καὶ σοφὴ περὶ τὰ θεῖα. Αἰσθάνεται πολὺ τὴν ζωὴν, δονεῖται αὐτὴ ἀπὸ θαυμάσιον ἀνθρώπινον ἔρωτα¹. Δὲν τὴν θέλομεν τὴν σοφὴν αὐτὴν νὰ ὀμιλῇ σὰν φωνὴ ἀπὸ ἄλλον κόσμον εἰς στιγμὴν ἀσυνειδήτου ἐπινοίας. Ἐάν μόνον εἰς ὦραν ἐνθέου μανίας κάποιος ἀμέτοχος εἰς τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος ἐδημιούργησε τὴν ἐρωτικὴν θεωρίαν τοῦ «Συμποσίου», καταπίπτει ὅλη ἡ ἱερὰ συγκίνησις ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτό. Τὴν θέλομεν αὐτὴν τὴν ζωντανὴν Διοτίμαν ἐρωτικὴν γυναῖκα, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὴν ψυχὴν ἐπέρασεν σὰν ἀπὸ φίλτρον ἡ ἐρωτικὴ συγκίνησις, διὰ νὰ γίνῃ ἰδέα καὶ φιλοσοφία. Τί ἠγάπησεν ἡ Διοτίμα ὥστε νὰ γνωρίσῃ τόσον καλὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάτασιν τῆς ἐρωτευμένης ψυχῆς; Ἀπὸ ποῦ ἐξεπῆγασεν ἡ συγκίνησις, ἥτις τὴν ὠδήγησεν εἰς

¹ Ὁ ὅρος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν γνωστὴν σημασίαν. Ἐφαρμόζεται γενικώτερον εἰς κάθε ψυχικὴν συγκίνησιν ἡ ὁποία ὁδηγεῖ πρὸς τὴν δημιουργίαν, πρὸς τὴν γέννησιν τὴν φυσικὴν ἢ τὴν πνευματικὴν.

τὰ ἄωτα τῆς διανοήσεως; Φαίνεται πολὺ καλὰ ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ἡ ψυχὴ τῆς ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴν συγκλήνησιν ἕως τὴν κορυφὴν τῆς φιλοσοφίας: Τὸ τέλειον πλάσμα πού ἔφθασεν ἕως τὴν ἐνόρασιν τοῦ θεικοῦ κόσμου συνεκινήθη πρῶτα ἀπὸ τὴν ἰδίαν του ὑπαρξιν. Ἡ Διοτίμα μὲ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ἑαυτοῦ τῆς ἐπεκοινωνήσασα πρὸς τὸν κόσμον τοῦ ἀπολύτου. Ἄλλ' ἀφίστετε τὴν φαντασίαν νὰ παιγνιδίσῃ γύρω ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς γυναίκας. Κυττάξετέ τὴν εἰς τὴν ὄψιν· εἶναι ἡ γυναῖκα μὲ τὸ ἄβρον κάλλος, μὲ τὴν ἰδανικὴν χάριν, μὲ τὴν ἐξωτικὴν ἔκφρασιν.

Εἶναι ἡ γυναῖκα πού κυττάζει βαθειά, πού ἀνατείνει τὸ μέτωπον πού ἐκπέμπει μιὰν ἀπόκοσμον ἀκτινοβολίαν.

Ἡ πρώτη ὕλική μορφὴ πού τὴν συνεκίνησε καὶ τὴν ἐνέπνευσε ἦτο τὸ ἰδικόν τῆς ὑπέροχον εἶδος. Ἀπὸ ποῖον κόσμον ἐρχεται αὐτὴ ἡ χάρις ἡ ὁποία καταυγάζει τὸ ἀνθρώπινον σχῆμά τῆς, ἀπὸ ποίαν ἐστίαν φωτὸς ἐκπέμπεται ἢ ἀναλαμπὴ τοῦ προσώπου τῆς; Ἀπὸ τέτοιαν ἐγωκεντρικὴν αἰσθητικὴν συγκλήνησιν ἔφθασεν ἡ δαιμονία γυναῖκα εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ἰδανικοῦ κάλλους καὶ ἀνεγνώρισε διαχυμένην εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς τὴν θείαν τελειότητα. Ἐλάτρευσε καὶ ἠγάπησε καὶ ἐκράτησε πάναγνον τὸ τέλειον σκῆνωμα τῆς ψυχῆς τῆς τὸ ὁποῖον τὴν ὠδήγησε τόσον εὐτυχισμένα εἰς τὸν κόσμον τῆς ιδέας.

Τέτοια ἐσωτερικὴ, αὐτοτελής, ἀγνή εἶναι καὶ ἡ διανοητικὴ τῆς συγκλήνησις. Εἶχε τὴν φήμην γυναίκας σοφῆς καὶ ρητορικῆς. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἡ σοφία τῆς βεβιασμένη σύνθεσις κρίσεων καὶ συλλογισμῶν οὔτε ὁ λόγος τῆς εἶχε τὴν ἐπιτήδευσιν τῶν διαβασμένων σοφῶν. Εἰμποροῦσε νὰ ὀμίλῃ ὡς τέλειος σοφιστής, ἀλλὰ τὸ ἔκαμνε ἀπὸ εἰλικρινῆ σκοπὸν νὰ ἐλέγξῃ καὶ νὰ διδάξῃ ὄχι ἀπὸ ματαιὰν ἐπίδειξιν λόγων. Ὄταν ὠμίλει ἔπαιρνε τὸ ὕφος ὅτι διαβιβάζει μὲ τὸν λόγον τῆς κάτι πού ἦκουε πρῶτα ἐσωτερικὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς.

Βεβαίως ἐγνώρισε τὴν σοφίαν τῶν προγενεστέρων καὶ τῶν συγχρόνων τῆς· ἐδιάβασε τὰ σκοτεινὰ λόγια τοῦ Ἡρακλείτου, ἔμαθε τὰ δόγματα τῶν Πυθαγορείων. Ἦκουσε τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς σοφιστὰς τῆς ἐποχῆς τῆς καὶ ἐθαύμασε

τὴν δυνάμειν τῶν νὰ συστηματοποιῶν τὴν γνῶσιν, νὰ ἀπαντοῦν μὲ λογικὴν δῆθιν τάξιν εἰς ὅλας τὰς ἀπορίας τοῦ νοῦ. Ἄλλὰ πόσον πτωχὴ καὶ ἀνεπαρκὴς εἶναι διὰ τὸ φιλοσοφοῦν ὑποκείμενον ἢ ἀλλοτρία σοφία. Πῶς νὰ ἱκανοποιηθῇ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ξένην παρατήρησιν ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἔχῃ χίλια ἰδικὰ τῆς μάτια μὲ τὰ ὁποῖα ἀτενίζει τὴν ζωὴν καὶ τὸ σύμπαν; Ὁ νοῦς τῆς Διοτίμας, ὁ ἐλεγκτικὸς καὶ διαφυγῆς νοῦς τῆς, τινάζεται ἀνυπότακτος πρὸς αὐτὴν τὴν ἑξωτερικὴν καὶ συμβατικὴν σοφίαν.

Ἐζήτησεν ἀκόμη νὰ εὔρη τὸ νόημα τῆς ζωῆς εἰς τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν. Αὐτῶν ἡ σοφία εἶναι πειὸ ἐλευθέρα, πειὸ ζωντανή, πειὸ πλατειά, ἀλλ' εἶναι δεσμευμένη εἰς τεχνικοὺς κανόνας, καταφεύγει εἰς φραστικὰς ἐπιτηδεύσεις πού ἀρέσουν εἰς τὸ κοινόν. Ἀληθινὰ ἡ μουσικὴ πού τὴν συνοδεύει ἀποδίδει πειὸ πιστὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς. Ἦκουε τέτοια τραγούδια ἢ Διοτίμα εἰς συμπόσια καὶ εἰς δημοτελεῖς τελετάς, ἦκουεν εἰς μουσικὴν ποιητικὰς συνθέσεις τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Αἰσχύλου. Πόσον θεία ἀπέδιδαν οἱ δαιμόνιοι αὐτοὶ καλλιτέχνη τὴν χαρὰν τῆς νίκης, τὴν ὀργὴν τῆς ἐκδικήσεως, τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας! Ἄλλὰ ποιά μουσικὴ ἢ ποιητικὴ γλῶσσα ἤμπορεῖ ποτὲ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς πόθους τῆς ψυχῆς ἢ ὁποῖα ἔχει ἐρωτευθῆ τὴν ἀλήθειαν;

Ἔτσι καὶ ἡ Διοτίμα ὕστερον ἀπὸ φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ ποιητικὰς ἀκροάσεις ἐπανέρχεται εἰς τὸν ἰδικόν της κόσμον, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν της ἐνατένισιν μὲ ἐντονωτέραν τὴν αἴσθησιν ὅτι ἡ ποίησις καὶ ἡ σοφία τῆς ζωῆς εἶναι συγκεντρωμένη εἰς τὸν ἄψογον ἑαυτὸν της. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ δι' αὐτὴν πειὸ ἄξιον θέμα φιλοσοφίας παρὰ αὐτὴ ἢ ζωντανὴ ἀνθρωπίνη μονὰς τὴν ὁποῖαν ἀποτελεῖ, αὐτὴ ἢ θεία ψυχὴ πού ἐνοικεῖ μέσα της. Ἐκαμεν ἤδη τὸ μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν τελειότητα: ἠγάπησε καὶ ἐγνώρισε τὸν ἑαυτὸν της.

Αὐτὴ ἡ γνῶσις, αὐτὴ ἡ ἀγάπη τὴν ὀδηγεῖ εἰς πνευματικὰς ἀποκαλύψεις εἰς τὰς ὁποίας δὲν θὰ φθάσῃ ποτὲ ἢ σοφία τῶν βιβλίων καὶ τῶν λόγων. Αὐτὴ, κεκαθαυμένη ἀπὸ τὴν οἴησιν τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως δέχεται τὴν

ὑπερκόσμιον γνῶσιν σαφῆ καὶ κατηγορηματικὴν. Δὲν ξεύρει τίποτε καὶ δι' αὐτὸ ἡ ψυχὴ τῆς ἠμπορεῖ νὰ αἴρεται κούφη πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ ἀπείρου. Δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ πάρῃ ἀπὸ σοφοὺς καὶ διδασκάλους τὴν γνῶσιν. Αἰσθάνεται κάποιαν δύναμιν νὰ διαπορθμεύῃ τοὺς στοχασμοὺς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ τῆς φέρῃ ἀπ' ἐκεῖνον φῶς καὶ ἀλήθειαν. Βλέπει τὸν θεῖον κόσμον ὄχι μόνον «δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι» ἀλλὰ καὶ μὲ ἄμεσον ἐκουσίαν ἐνόρασιν. Ἔτσι γίνεται ἡ θαυμαστὴ γυναῖκα, ἡ ὁποία κατορθώνει χωρὶς τοὺς δαιδάλους τῆς λογικῆς νὰ ἀνακαλύπτῃ τὰς θείας ἀληθείας, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ ξεδιαλύνη μυστήρια καὶ νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον. Ἡ θρυλλουμένη μαντικὴ τῆς δύναμις δὲν ἦτο ὑστερικὴ ἔκστασις Πυθίας οὔτε ἀσυνείδητος μανία κοινῆς μάντιδος· ἦτο ἀληθὴς ἐπιφοίτησις πνεύματος προφητικοῦ εἰς μίαν ψυχὴν γενναίαν καὶ τελείαν, ἡ ὁποία ἐκουσίως διεχύνετο διὰ νὰ πλησιάσῃ τὰ κρᾶσπεδα τοῦ οὐρανοῦ κόσμου.

Τέτοια ἡ Διοτίμα, θαυμαστὴ καὶ πολυδύναμη, ἀπέκτησε φήμην μαντικῆς καὶ σοφῆς γυναίκας εἰς τὴν πατρίδα τῆς. Ἀλλὰ ἴσως θὰ ἔμενε ἄκαρπη ἡ συμπεπυκνωμένη δύναμις αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἂν δὲν ἐγίνοντο εἰς τὴν ζωὴν τῆς δύο σπουδαῖα γεγονότα· ὁ ἐρχομὸς τῆς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἡ γνωριμία τῆς μὲ τὸν Σωκράτη. Ἐδῶ, εἰς τὴν κλεινὴν πόλιν ποὺ εἶχεν ἀποβῆ τότε ἡ παιδείσις τῆς Ἑλλάδος, ἐλύθησαν τὰ δεσμὰ ποὺ τὴν ἐκρατοῦσαν ὡς τώρα σφικτὰ περιορισμένην εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς. Αὐτὴ ἡ πόλις ὠμίλησε πρώτη εἰς τὴν ψυχὴν τῆς, σὰν ἓνας μόνος ἄνθρωπος, τὴν γλῶσσαν τοῦ συντρόφου, τοῦ πνευματικοῦ φίλου. Ἐδῶ ἔβλεπεν εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅτι εἶχε ἰδεῖ εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς ὄνειρώδη ἀντίληψιν, τὴν γνῶσιν καὶ τὸ κάλλος εἰς τὴν τελειότεραν καὶ πληρεστέραν ἐκδήλωσιν. Ἔργον σοφοῦ ἢ τεχνίτου δὲν τῆς εἶχε γεμίσει ποτὲ ἕως τώρα τὴν ψυχὴν· ἀλλ' ἡ σκέψις καὶ ἡ χάρις, ποὺ ἦτο διαχυμένη εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῆς τῆς πόλεως, δὲν ἦτο ἐνὸς ἀνθρώπου δημιουργία· ἦτο θαυμασιὰ ἑναρμόνισις ἀπείρων δυνάμεων ἡ ὁποία εἰμποροῦσε νὰ ἀνοίξῃ καὶ τὴν πειρὸ κλειστὴν καὶ ἀπομο-

νωμένην ψυχήν. Αἱ Ἀθῆναι τοῦ 450-430 π. Χ. μὲ τὸν νεόκτιστον Παρθενῶνα, μὲ τὰς ἀγορεύσεις τοῦ Περικλέους, μὲ τὰς πομπὰς τῶν Παναθηναίων! Αἱ Ἀθῆναι μὲ τὴν δίψαν τῆς γνώσεως, μὲ τὰς ἐπιδείξεις τῶν σοφιστῶν, μὲ τοὺς δραματικούς ἀγῶνας. Τὰ καλλιτεχνήματα πού ἐστόλιζαν τὴν πόλιν, ἡ πολιτικὴ κίνησις τῆς ἰσχυρᾶς τότε δημοκρατίας, αὐτὴ ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ κάθε πολίτου ὅλα μαζί συνέθετον τὸ περιβάλλον ὅπου εἴμποροῦσε κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὴν ἰδικήν του προσωπικότητα. Ἐμπρὸς εἰς τόσον πέλαγος σκέψεως καὶ ὁμορφιᾶς ἐπῆρε μίαν δυνατὴν ἀναπνοὴν ἡ ψυχὴ τῆς Διοτίμας, ἠσθάνθη ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ φέρῃ εἰς φῶς ὅτι ἀπὸ καιροῦ ἐβάσταζε καὶ ἐκυοφόρει.

Ἐδῶ τῆς ἐδημιουργήθη μία ζωὴ γεμάτη ὄλβον καὶ χάριν. Ἡ ἐκλεκτὴ νεότης τῆς πόλεως ἔσπευδε νὰ γνωρίσῃ καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν περίφημον ξένην μὲ τὴν μαγνητικὴν μορφήν καὶ τὴν ἀμέτρητον σοφίαν. Δὲν εἴμποροῦσαν βεβαίως ὅλοι νὰ καταλάβουν τοὺς λόγους της, ἀλλὰ ὅσοι διψασμένοι ἀπὸ γνώσιν ἐσύχναζον κοντά της ἠσθάνοντο μίαν εὐεργετικὴν κατεύνασιν εἰς τὴν μαγείαν τῶν πνευματικῶν ἀκτίνων τὰς ὁποίας ἔστελναν τὰ μάτια της. Ἡ ἐριστικὴ τάσις τῆς ἐποχῆς ἔλειπεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰς ὁμιλίας αὐτάς. Ἦκουαν χωρὶς διάθεσιν ἀντιρρήσεως, σὰν μαγεμένοι, τὴν γνώσιν νὰ ἀναβλύζῃ ἀπὸ τὰ μυστικὰ βάθη τῆς γυναικείας ψυχῆς εἰς μίαν πρωτότυπον κατασκευὴν λόγου. Τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπιτηδευμένην καλλιπέειαν τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ρητόρων. Ὁ λόγος της ἀπλός, σαφής μὲ λιτὴν ἐκφρασίαν, ἀλλὰ ἐμψυχωμένος καὶ διαυγής, ὅπως ἡ σκέψις της οἱ ἀκροαταὶ συνέρρεον μὲ ἐκστατικὴν εὐλάβειαν πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτήν, ἣτις διέκρινε δρόμον πρὸς τὴν γνώσιν καὶ εὗρηκε πηγὴν θεσπεσίων λόγων.

Εἰς μίαν τέτοιαν πνευματικὴν συντροφίαν εἶδεν ἡ Διοτίμα κοντά της τὸν Σωκράτη, πού τότε ἀκόμα δόκιμος¹ τῆς φιλο-

¹ Ἡ συνάντησις τῆς Διοτίμας μὲ τὸν Σωκράτη φέρεται νὰ ἐχῇ γίνῃ τὸ 440 π. Χ. ὁπότε αὐτὴ ἦτο πλέον εἰς προχωρημένην ἡλικίαν, ἐνῶ αὐτὸς μόλις ἦτο τριακονταετής.

σοφίας ἤκουσε μὲ σοβαρὸν θαυμασμὸν τὴν ἐμπνευσμένην φιλόσοφον.

Ἔχουν εἶπεῖ ὅτι ἡ σειληνώδης μορφή τοῦ Σωκράτους ἐγένετο γοητευτικὴ ὅταν αὐτὸς ὠμιλοῦσε. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν σοφῶν λόγων ἐξιδανικεῦετο καὶ ἐφωτίζετο ἡ μορφή του. Ἔτσι καὶ ὅταν ἤκουσε τοὺς λόγους τῆς Διοτίμας, ἡ ἀσχήμια ἠφανίζετο εἰς τὴν λάμψιν τῶν προσεκτικῶν ματιῶν του, ἡ σωματικὴ δυσμορφία ἐχάνετο εἰς τὴν ἐμψυχωμένην στάσιν του. Ὁ ἐκλεκτὸς μαθητὴς πολλὰς φορὰς παρηκολούθησε τὴν σκέψιν τῆς Διοτίμας ἕως τὸ οὐράνιον ξεκίνημά της, πολλὰς φορὰς τῆς ἀπεκάλυψε μὲ τὴν ἰδικήν του γλῶσσαν καὶ τὴν ἰδικήν του σοφίαν. Ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν σχέσιν της μὲ τὸν Σωκράτη ἡ Διοτίμα ἐδοκίμασε τὴν μεγαλυτέραν εὐδαιμονίαν τῆς ζωῆς· τὴν εὐδαιμονίαν πού αἰσθάνεται ὅποιος φέρει εἰς τὸν κόσμον ἓνα ἰδικόν του γέννημα, μίαν ἰδικήν του δημιουργίαν. Ἀπὸ τὴν θείαν ὁμιλίαν τῆς θεοπνεύστου προφήτιδος πρὸς τὸν σοφώτατον τῶν ἀνθρώπων ἐγεννήθη ἓνα θαυμάσιον πνευματικὸν παιδί, ἡ περὶ ἔρωτος θεωρία, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει ὁ Σωκράτης εἰς τὸ Συμπόσιον.

¶ Μὰ εἶναι πολὺ τολμηρὸν ὄλον αὐτὸ τὸ παιγνίδισμα τῆς φαντασίας. Ἴσως δὲν ἔζησε ποτὲ ἡ Διοτίμα, ἴσως δὲν ὑπῆρξε τόσον σοφὴ καὶ τελεία, ἴσως ποτὲ νὰ μὴ συνητήθη μὲ τὸν μεγάλον φιλόσοφον. Καὶ ὅμως ἡ φαντασία δὲν ἀποσπᾶται εὐκόλα ἀπὸ τὴν εἰκόνα αὐτὴν, πού ἔχει πολὺ χροῶμα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν μας καὶ ἴσως κάποιον συμβολισμὸν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως. Ἐπιμένει νὰ βλέπῃ τὴν σιμὴν κατατομὴν τοῦ Σωκράτους ἐστραμμένην μὲ διανοητικὴν ἔκστασιν πρὸς τὸ εὐγενικὸ πρόσωπον τῆς Διοτίμας καὶ νομίζει ὅτι ἀκούει ἔναυλα τὸ μάθημα πού δίδει εἰς τὸν αὐστηρὸν διανοητὴν ἢ ἐμπνευσμένην γυναῖκα.